

Archivaria (The Journal of the Association of Canadian Archivists), 53 (Spring 2002)

Archivaria, časopis Društva kanadskih arhivista, u broju 53 (proljeće 2002) sadržava, kao i obično, izlaganja s godišnjega skupa kanadskih arhivista, ali i druge znanstvene i stručne radove te prikaze knjiga i izložaba.

Na prvome su mjestu tri članka nastala temeljem izlaganja na spomenutom skupu, ovoga puta održanom u Vancouveru (svibanj 2002), koja preispituju neke tradicionalne arhivističke koncepte i općenito «arhivistički diskurs» pod utjecajem elektroničkog okruženja.

Rad Laure Miller *The Death of the Fonds and the Resurrection of Provenance: Archival Context in Space and Time* (1–15) posvećen je problemu provenijencije i pojmu fonda, koji je posljednjih godina ponovno aktualan, a bio je i temom u Vancouveru, pa njemu dajemo nešto više mjesta. Ona ističe da su *respect des fonds* i provenijencija formulirani u Kanadi 1980-ih, a danas se sve češće preispituju u elektroničkom spisovodstvenom okruženju i pred novim mogućnostima koje nastupaju u arhivima. Polazeći od podataka iz baze CAIN, koja bilježi 25 538 arhivskih fondova na području Kanade, L. Miller smatra da se u Kanadi pojam fonda posve neprikladno izjednačuje s provenijencijom. Ovakva kanadska praksa proizlazi iz pravila koja sadržava kanadski priručnik za opis arhivskoga gradiva (RAD). No kako često puta postoji više fondova iste provenijencije, razbacanih u različitim ustanovama, Millerova se, umjesto izraza *fond*, opredjeljuje za izraz *arhiv* (*archives*), kojim naziva takve cjeline. Kao sljedeći problem vidi definiciju fonda po kojoj je to "cjelina gradiva" nastala radom neke ustanove ili osobe (itd.), jer se redovito radi o ostacima gradiva, pa bi i to trebalo uvažiti. I posljednje u ovome zanimljivom radu jest ukazivanje na kontekst, za što se poziva na paralele u arheologiji i muzeologiji. Pokazuje da postoje različiti "konteksti" koji se mogu povezati s provenijencijom: pored stvaratelja, tu je i "mjesto nalaza", tj. posljednji imatelj od kojega je gradivo preuzeto, ali i povijest samoga gradiva. Stoga bi u arhivističkom opisu bilo potrebno obraditi 3 povijesne bilješke koje se tiču konteksta: povijest stvaratelja (*creator history*), povijest zapisa (*records history*), što se poglavito odnosi na spisovodstveni sustav u kojemu su zapisi nastali, te povijest čuvanja (*custodial history*), a izraz *respect des fonds* trebalo bi zamijeniti izrazom *respect de provenance*.

Bernardine Dodge pod naslovom *Across the Great Divide: Archival Discourse and the (Re)presentations of the Past in Late-Modern Society* (16–30) istražuje što se događa s arhivističkim diskursom u razdoblju "tehnokulture", kad su dokumenti posredovani u digitaliziranom obliku, primjerice na Internetu. Pojavljuju se pitanja vezana uz očuvanje njihove provenijencije i autentičnosti, preispituje se njihova vrijednost kao memorije ili dokaza jer postoje mogućnosti manipulacije i zloupotrebe, iskrivljenja ili kriva iščitavanja dokumenata. Budući da je «pričanje priča» suština ne samo historiografske, već i naše struke, autorica upućuje da bi arhivistički odnos prema Internetu trebao biti ležerniji, jer Internet donosi svojevrsnu slobodu i otvara nov prostor za kreativnost korisnika i drukčiju interpretaciju dokumenata.

Treći članak u nizu, *Defining Electronic Series: A Study* (31–46) Jima Sudermana, proučava kako operativni elektronički dokumenti preuzimanjem u arhiv

postaju arhivske serije. Po njemu, pretpostavke koje nasljeđujemo iz papirnatoг okruženja, ovdje treba preispitati, što ilustrira primjerima iz nedavnog iskustva Arhiva Ontarija. Prvi primjer odnosi se na korespondenciju predsjednika Vlade (premijera), nastalu u razdoblju 1943–2002., a drugi na zapise u bazi podataka Komisije formirane pri Uredu javnoga tužitelja povodom slučaja zagađenja vodovodnoga sustava grada Walkertona 2000. Radi se o problemima povezivanja dokumentacije s funkcijama i aktivnostima ili poslovnim procesima stvaratelja, budući da te veze u elektroničkom okruženju više nisu očite i traže dodatnu analizu.

Germaine Warkentin nastavlja temu koju je započela u prijašnjem broju Archivarije (48, Fall 1999) baveći se prijepisom rukopisa putopisca Radissona iz 17. st., koji se nalazi u Oxfordu. Sad, temeljem paleografske analize u članku *Who Was the Scribe of the Radisson Manuscript* (47–63) utvrđuje tko je bio prepisivač toga rukopisa i u kakvoj je vezi bio s Radissonom. Polazište u dokumentima ima i rad Judith Roberts-Moore *Establishing Recognition of Past Injustices: Uses of Archival Records in Documenting the Experience of Japanese Canadians During the Second World War* (64–75). Ona se usredotočila na dokumente u Nacionalnom arhivu Kanade, koji pokazuju kakav je bio odnos vlasti prema pripadnicima japanske manjine za vrijeme II. svjetskoga rata. Zaključuje da politikom vrednovanja i akvizicije arhiv može imati značajnu ulogu u zaštiti prava svojih građana i preispitivanju uvriježenih predodžaba o pojedinim događajima.

Jeannete A. Bastian u članku *Taking Custody, Giving Access: A Postcustodial Role for A New Century* (76–93) razmatra odnos između čuvanja arhivskoga gradiva i njegove dostupnosti polazeći od situacije u kojoj se nalaze istraživači povijesti nekadašnje danske kolonije na Djevičanskim otocima (Virgin Islands, danas u sastavu SAD-a), čiji su arhivski dokumenti razbacani na različitim lokacijama (Kopenhagen, Washington, Djevičanski otoci). Prikazuje razvoj načela čuvanja (*custody*) u anglosaksonskoj tradiciji i njegovo postupno prerastanje u teoriju postkustodijalizma, koja usmjerava arhiviste prema (pro)aktivnoj ulozi u upravljanju zapisima, ukazujući da u najnovije doba, u okruženju mreža i Interneta, dostupnost ima presudnu važnost za oblikovanje načela temeljem kojih djeluje struka. Dostupnost postaje integralnim dijelom kvalitetna čuvanja arhivskih dokumenata te primarnom odgovornošću čuvara (*custodian*) tj. arhivista.

U rubriku *Kontrapunkt* uvršten je članak Tima Cooka *Archives and Privacy in a Wired World: The Impact of the Personal Information Act (Bill C-6) on Archives* (94–114), kojime autor preispituje utjecaj kanadskoga *Zakona o zaštiti osobnih podataka* na arhive. Ističe da treba uspostaviti ravnotežu između ograničenja koja donose takvi propisi i potrebe građana da upoznaju sami sebe, svoje nasljeđe i zajedničku povijest.

Slijede članci čiji nastanak su potakle neke kanadske publikacije, kao i prikazi novijih publikacija i izložaba. Od toga ističemo dvoje. Pod naslovom «*The English Report*» and *Archives: A Critical Appreciation* (115–121) Terry Cook osvrće se na službeno izvješće Odjela za kanadsko naslijeđe iz Ottawe, kojega je 1999. godine izradio profesor John English (*The Role of the National Archives of Canada and the National Library of Canada*). Izvješće upućuje na potrebna i moguća poboljšanja usluga koje pruža Nacionalni arhiv Kanade: u pitanjima referentne službe, dostupnosti i elektroničkih dokumenata. Ono je, dakako, prilika da i Cook iznese svoje primjedbe i sugestije o tome i

da ukaže na moguća mjesta suradnje između Arhiva i Nacionalne knjižnice Kanade, koja ionako već postoji u nekim segmentima rada. Nakon toga slijedi članak Johna F. Leslieja koji, nadahnut trima kanadskim radovima vezanim uz povijest kanadskih Indijanaca, piše o značaju usmenih povijesnih izvora (*The Importance of Oral and Extrinsic Historical Evidence in Understanding Indian Treaties*, 122–129).

Rajka Bućin